"उपस्तुतिं भरमाणस्य कारोः" ऋ० १, १४८, २, । "नित्यं शुद्धः कारुहस्तः पण्ये यच्च प्रसारितम्" मनुः । "कारुहस्तः शुचिः पण्यं भैक्षं योषिन्मुखं तथा" याज्ञ० "गोरक्षकान् वाणिजकान् तथा कारुकुशीलवान् । प्रेष्यान् वार्द्धुषिकांश्चैव, विप्रान् शूद्रवदाचरेत्" मनुः । २क्षुद्रकारादौ "धान्येऽष्टमं विशां शुल्कं विंशं कार्वापणावरम् । कर्म्मोपकरणाः शूद्राः कारवः शिल्पिनस्तथा" मनुना कारुशिल्पिनोर्भेदेन निर्द्देशात् "कारवः क्षुद्रकारादयः" कुल्लू० । एतेषां च कर्म्मकरणरूप एव करो न धनरूपादिर्मनुना कर्म्मोपकरणत्वेन तेषां निर्द्देशात् । तत्र करप्रतिरूपकर्म्मकरणप्रकारो मनुनादर्शितो यथा "कारुकान् शिल्पिनश्चैव शूद्रांश्चात्मोपजीविनः । एकैकं कारयेत् कर्म्म मासिमासि महीपतिः" मासि मासि कर्म्म एकैकं दिनं कारयेदित्यर्थः । "सम्भूय कुर्व्वतामर्थं सबाधं कारुशिल्पिनाम् । अर्धस्य छार्धं षड्भिं वा जानतां दम उत्तमः" याज्ञ० । ३कारके तत्तत्क्रियानिष्पादके त्रि०मेदि० । "राघवस्य ततः कार्य्यं कारुर्वानरपुङ्गवः" भट्टिः । भावे उण् । ४कर्म्मणि मेदि० ५शिल्पे हेमच० ६स्तोत्रविनिर्द्दे० । अत्रेदं बोध्यम् उणादीनामव्युत्पत्तिपक्षे सद्दायवशात् शिल्पिप्रभृतितत्तदर्थवाचकता, व्युत्पत्तिपक्षे अवयवशक्त्या अवयवार्थसाम्युपस्थापनेन योगेन विशिष्टार्थपरतया यौगिकत्वं तेन कार्य्यं कारुरित्यादौ कर्म्मादेरन्वयः उदन्तशब्दयोगाच्च तत्र कर्म्मणि न षष्ठी असत्यर्थवार्थे कर्म्मणोऽन्वयासम्भवात् न द्वितीयादिप्रसक्तिः । स्वार्थेक । कारकोऽपि क्षुद्रकारादौ । "न साक्षी नृपतिः कार्य्यो न कारककुशीलवौ" मनुः । "अयज्ञवंस्तु सम्भूयां शूद्रः कर्त्तुं द्विजन्मनाम् । पुत्रदारात्ययं प्राप्तो जीवेत् कारककर्म्मभिः । यैः कर्म्मभिः प्रचरितैः शुश्रूषन्ते द्विजातयः । तानि कारककर्म्माणि शिल्पानि विविधानि च" मनुः । स्त्रियामूङ् । कारु शिल्पिन्यां रजकादिस्त्रियाम् । [चौरे शब्दचि०]

कारुचौर पु० कारुश्च शिल्पेन चोरयति चुर-अच् । सन्धि-

कारुज पु०कं जलमारुजति, ईषत् रुजति वा आ+रुज-क । १करभे, २वस्त्रमोके, ३नागकेशरे, ४गैरिके, ५स्वर्णजाते देहस्थे तिलादिचिह्ने च हेमच० । कारुतोजायते जन-ड ५त० । तत्रचित्रलेखनादौ न० ।

कारुणिक त्रि० करुणा शीलमस्य ठक् । दयालौ दयाशीले अमरः । "सम्यक् कारुणिकस्येदं वत्स ! ते विचिकित्सितम्" भाग०२,५,१० । "आचार्य्या वै कारुणिकाश्च" भा० वि०४७अ० । [स्वार्थे क । कारुणिका तत्रार्थे ।

कारुण्डी स्त्री ईषत् दण्डी मूर्द्धहीना । जलौकायां शब्दच० ।

कारुण्य न० करुणः करुणायुक्तः करुणाविषयो वा तस्य भावः, करुणैव वा ष्यञ् । करुणायां परदुःखप्रहरणेच्छायाम् अमरः । २करुणाविषयत्वे च "दयाशत्रुरे च तदाशयेऽतिधीचकार कारुण्यरसापगागिरः" नैष० "कारुण्यवारांनिधे !" गीतगन्त्रम् ।

कारु(रू)ष पु० करु(रू)षस्य राजा अण् । करु(रू)षदेशाधिपे दन्तवक्रे "कारु(रू)षान्मानवादासन् कारु(रू)षाः क्षत्रजातयः भाग०९,२१" करु(रू)षोऽभिजन एषाम् अण् भर्गा० बहुषु न तस्य लुक् । पित्रादिक्रमेण तद्देशवासिषु ब०व० ।

कारेणव त्रि० करेणोरिदमण् । करेणुसम्बन्धिदुग्धादौ । "कषायं बहुविल्वमूलं तिक्तमग्निकरं परम् । सर्पिः कारेणवं हन्ति कफकुष्ठविषक्रिमीन्" सुश्रु० ।

कारेणुपालि पुंस्त्री करेणुपालस्यापत्यम् इञ् । करेणुपालापत्ये । युवापत्ये तु इञन्तत्वात् फक् तस्य तौल्वला० न लुक् कारेणुपालायन तदीययुवापत्ये पुंस्त्री ।

कारोत्तर पु० कारेण सुरागावनक्रियया उत्तरति उद्+तॄ-अच् । १सुरामण्डे अमरः स्वामी च कारोत्तम इति पठित्वा तत्रार्थे इत्याह सुरागावन क्रियायां मण्डस्योत्तमत्वात्तथात्वम् । कारेण ईषद्रूपा उत्तीर्यतेऽसौ उद्+तॄ-कर्म्मणि अप् । २कूपे इला० तद्वेतत्वात् चालनीरूपे वंशादिजे ३पात्रभेदे । "अन्तर उत्तरवेद्या रूपं कारोत्तरोभिषक्" यजु० १९, १९ । कारोत्तरः सुरापावनचालनी" वेददी० "अस्मि मध्यानं मातरैः कारोत्तरेण" यजु० १९,८२ । सुरामालनी चालनी च वंशमयी तथा यज्ञियसुरागावनप्रकारः शाला० श्रौ० १९,२,७, सू० दर्शितोयथा । "अभ्रं खात्वा खरमपरेण चर्मावधाय परिस्रुतमासिच्य कारोत्तरमवदधाति, कारोत्तराद्वा चर्म्मणि मन्त्रविद्वान् पूतामादत्ते सिञ्चन्ति परिषिञ्चन्तीति" । "ततो दक्षिणवेदिखरमपरेण बहिर्वेदि अभ्रं गर्त्तं खात्वा तत्र गर्त्ते गोचर्म्मावधाय परिस्रुत सुरां चर्म्मणि आसिच्य सुरायाः उपरि कारोत्तरं वंशमयं पात्रं (करोत्तरचालनिर्वा) सुरागावनसमर्थं निदधाति एवं कृते मण्डस्तले तिष्ठति गलिता सुरा कारोत्तरस्योपर्य्यायाति एकोऽयं गावनो प्रायः । अथवा पूर्व्वं चर्म्मणि कारोत्तरमवधाय तत्र